

te beloven, gevende, doop nyet idt deselve nde totten v. de Zuid-5, Art. 34).

die besluit, gelijk uit is, op een eise worden. xzelve Sy- i formulier de provi- een for- Synoden Noord-Holl Art. 3; te Art. 12; te uizen, Gra- het was er follandse de Zeeuw- ade reeds i gehouden e te Veere, en zal het de minste ommoderen VI, Art. 3); een formu-

ulier veel- sluit van de es te beter pgave van en de vol- somme der ken begre- in forme ps voorge-

ofte voor- an de leere mende met te kinderen s verandert n der Chris- staen, wif doopt wort- oorloft vol- veevloeren elooft heb- distus synen volcken te en in den ons ende se belotte i zal, ende rden, naer ich altyds ene gericht aichvuldige het boek n te lesen n naer het vassene en het evan- e met den mach men volwassene de de ver- kandinghe a verstaan, les monds

eel blyven er de kin- dat men i personee

en dienaar worden op llike broe- dat den m ons ende rzegelen; mulier van

ingen sul- ghy in syt, ende le verdoe- ghet niet en nylicht syt, syner ge- n? 2. Oft de nieuwe asen Chris- te dienvol- eert word, oolommen zende door leven ende van totten

de plaetse ock, door dat ghy dit dlt regeren tslichleke lese woord- deselven i personee geren op- blick wan- dsto, etc.; dt is vol- der Prov.

ijk in 1618 vond nu ook het oops aen eromtrent

p zelve egeelyk- illand wel gedoopte al terug- onen later pag. 670) men, was Immers,

indien geloofsbelijdenis en wandel onvol- doende waren om tot het Avondmaal te worden toegelaten, dan waren zij ook on- voldoende voor de toelating tot den Doop; daar toch het eene Sacrament niet minder omvattend of minder heilig is dan het andere. En indien zij voldoende waren, dan gold ook het bevel van Christus, dat de leden zijner gemeente zijn Avondmaal zouden vieren, en dan had niemand het recht, als het ware dispensatie te geven van aan dat bevel te gehoorzamen. Daarom was het besluit der Dordtsche Synode, in hare 162e Sessie: »De bejaerde worden door den Doop der Christelike Gemeente ingehelift, ende voor Lidmaten der gemeente aenghenomen, ende zija daarom schuldich het Avontmaal des Heeren oock te ghebruycken, 't welck sy by haren Doop sul- len beloven te doen". Welk besluit daarna, als art. 59, in de bestaande Kerkenoordering werd ingelascht.

Dat met dit besluit inderdaad niets anders bedoeld werd, dan om op het uit Holland ingekomen gravamen eene beslissing te geven, blijkt o.a. met volkomen duidelijkheid uit het rapport dat van de Generale Synode op de eerstvolgende particuliere Synode van Noord-Holland werd ingebracht; waar- van in de Acta dezer Synode het laatste punt aldus luidt: »Op tegene iustynodo Am- steldamensi a. 1595 was vuytgesteld tot het synodus nationael, hoe men handelen zal met jongheulden van 15, 16, 17 jaren, dewelcke versoecken gedoopt te werden zooder haer ten avontmaal te begeven, is ingebracht, dat het synodus nationael daarop heeft gesteld den 59 artickel in de kercken- ordenynghe, die aldus luydt: De bejaerde werden door den doop de christelycke ge- meynate ingelyft ende voor ledematen der gemeynate aenghenomen ende zyn daerom sculdich het avontmaal des Heeren oock te gebruycken, twelck zy by haren doop beloven zullen te doen" (Acta v.d. Noord- Holl. Synode te Edam, 1619, Art. 4, aan het einde).

De geschiedenis van dit artikel toont ook duidelijk, dat het woord »bejaerden" hier te verstaan is, niet in den zin dien het thans heeft, maar in den zin dien het oudtijds had, n.l. dien van personen die tot hun jaren, d. i. tot de jaren des onderscheids, gekomen waren, of a. n. a. w. die boven de 15 jaren oud waren. Daarom staat dan ook in het besluit van de Dordtsche Synode, waarbij het formulier voor hun Doop werd vastgesteld, en desgelijks in dat Doopfor- mulier zelf, voor het Hollandsche woord »bejaerden" in den oorspronkelijken Latijns- chen tekst het woord »adultiores", d. i. grootten, ouderen, in tegenstelling met de »parvuli", d. i. de kinderkens.

Met betrekking tot dat Doopformulier valt nog op te merken, dat bij zijne samen- stelling blijkbaar het hierboven medege- deelde Zeeuwsche formulier als model heeft gediend; zij het ook, dat de vragen daarin niet zijn overgenomen, maar door de Dordtsche Synode, in hare 175e Sessie, veelzins zijn uitgebreid en vermeerderd.

In het algemeen is voor onze gansche Liturgie de arbeid der Prov. Zeeuwsche Synode van 1610 van een overwegend ge- wicht geweest. Het resultaat van dien ar- beid was opgenomen in de uitgave, die in 1611 bij Richard Schilders het licht zag; en deze uitgave was zóó nauwkeurig, dat zij door de Dordtsche Synode als standaard- editie werd aangenomen. Slechts op enkele punten werd eene kleine wijziging noodig geacht. Te dien einde werd in de 178e Sessie eene commissie benoemd van tien leden (uit elke provincie één, met één der Leid- sche hoogleraren), om de geheele Neder- landsche Liturgie te herzien, en alzoo te zorgen voor een officieel en authentiek tekst. En deze commissie heeft haar werk zóó verricht, dat zij in haar rapport de reeds genoemde Zeeuwsche uitgave als de voortaan te volgen uitgave aanveest, slechts met ver- andering van de vragen in het Formulier van den Doop van bejaerden, en met eenige kleine wijzigingen in de redactie en in de volgorde van de andere Formulieren. Haar rapport staat in de Acta der Zuid-Holland- sche Synoden vermeld in art. 20 van de Acta der Synode te Rotterdam, in 1621, aldus luidende: »Om te onderhouden con- paricheit in het Doopen, in de Liturgie ende in het Trouwen, heeft D. Assessor [n]. Festus Hommius, dezelve die in de Dordtsche Synode scriba geweest was] de vergade- ringe overgelevert t'geene tot conciliatie der Formulieren in den Sijnodo Nationali bij de Broedren daer toe gestelt, was geconci- peert, waer naer alle kercken-dienaren haer voortaan sulen hebben te reguleren". En in aansluiting aan dat artikel bevat een aan- hangsel van de Acta der Synode de »Copie der Conciliatie van de formulieren etc.", waar- van wort gementioneert in den XXen Art. der voorgaender Acten", onder het opschrift: »Animadversa in Liturgiam Ecclesiae vol- gende het Exemplar in Quarto, in Zeelandt gedrukt." Dat geheele rapport nu bevat slechts een twintigtal regels. Zóó weinig had men in de Zeeuwsche uitgave te verande- ren gevonden.

Het is zeer te betreuren, dat toen geen deskundige voor een goeden druk van de Liturgie gezorgd heeft. Dit bleef aan de uitgevers overgelaten; en deze waren, gelijk licht te begrijpen is, niet op de hoogte van de waarde of onwaarde der vele bestaande uitgaven, noch ook van de eindredactie der Deputaten van de Dordtsche Synode. Daar- door hebben onze kerken eigenlijik nooit eene wezenlijk goede en nauwkeurige uit- gawe gekregen. En wel hebben later de Zuid-Hollandse kerken in de jaren 1732 tot 1736 over zulk eene, ook toen zeer noodige, uitgave gehandeld; de Classe van Dordrecht aangewezen, om daarvoor te zor- gen; en goedgekeurd, dat de door die Classe daarvoor aangewezen predikanten hun werk uit haren naam zouden uitgeven. Maar ook die poging is mislukt, door de bijna ongeloof-

lijke slordigheid en onnauwkeurigheid, waar- mede de bedoelde twee predikanten, niet- tegenstaande zij de stukken die hun den weg konden wijzen vóór zich hadden, bij hunne uitgave zijn te werk gegaan.

Met name het Formulier voor den Doop van bejaerden heeft daaronder geleden. De Dordtsche Synode, die het Zeeuwsche Formulier van 1610 vóór zich had en daarin alleenlijk de toespraak en de vragen wilde wijzigen, maakte dus ook in haar be- sluit (in de 175e Sessie) enkel hiervan mel- ding. En toen zijn de uitgevers gaan den- ken, dat dit nu het geheele Doopformulier was. Er werd niet gedacht aan de Zeeuw- sche uitgave, die nog heel wat meer be- vatte. Er werd niet begrepen, dat men dan een formulier kreeg, waarin over de beteekenis van het Sacrament zelfs geen enkel woord te vinden was en waaraan ook alle gebed ontbrak. Er werd uit het oog verloren, dat de Dordtsche Synode zelve, in hare 162e Sessie, haar later besluit uit- drukklijk qualificeerde als een »Formulier van vragen den bejaerden in haeren doop voor te houden". En er werd ook niet op gelet, dat dit Doopformulier dan een uiterst zonderling, afgebroken, begin had; dat in den eersten volzin: »ende alhoewel de kin- deren der Christenen, onafgesien zy dit niet en verstaan", enz., het voornaamwoord »dit" niets had om op terug te slaan; en dat in het algemeen een formulier toch niet met het voegwoord »en" kon beginnen. Men drukte maar gedachteloos af; en wie dan nog even nadacht, liet dat voegwoordje eenvoudig weg. Wel hebben Kerken en Godgeleerde schrijvers tegen die foutieve uitgave telkens gekijverd. Zóo b.v. B. de Moor, in zijn Comm. perp. in Joh. Marckii Compendium, Pars V, pag. 475 sq. En reeds vroeger hadden de Zuid-Hollandse kerken, in hare Synoden van 1752 (Acta, Art. 21) en 1753 (Acta, Art. 24) bepaald, dat bij ieder Classicaal examen aan de Can- didaten zou worden voorgehouden, wat de geheele inhoud was van genoemd Formulier. Maar ook dit ging buiten de uitgevers om. En ook thans nog is er onder de talloze uit- gaven onzer Liturgie misschien geene enkele, waarin de bedoelde fout is verbeterd. Toch is waarlijk niet aan twijfel onderhevig, hoe het zijn moet. Evenmin als het twijfel- achtig zijn kan, dat de Dordtsche Synode door »bejaerden" verstaan heeft: personen van 15 jaar en daarboven.

Na het 15e levensjaar kan dus geen Doop meer worden toegediend, zonder dat de gewone geloofsbelijdenis daaraan voor- afgaat, en zonder dat de toelating tot het Avondmaal daarmede gepaard gaat; en wanneer tegen dit een en ander nog bezwaar is, dan moet de Doop wachten, totdat dit bezwaar is vervallen.

Maar hoe nu te handelen met kinderen, die jonger zijn, en die toch reeds de eerste kindsheid te boven zijn?

Te dien aanzien is in onze kerken altijd aangenomen, dat de leeftijd op zichzelf nooit eene reden mag zijn, waarom kin- deren des verbonds van den Doop zouden worden uitgesloten. Integendeel, de Doop moet hun zelfs zoo spoedig mogelijk bediend worden. En wanneer dit reeds eenige jaren is uitgesteld, dan is er des te meer reden, om nu toch niet langer te wachten.

Daarom werden zulke kinderen hier te lande dan ook altijd toegelaten om gedoopt te worden, geheel op denzelfden voet als de pasgeborenen. Alleenlijk werd dan vaak bij de eenigszins oudere kinderen vooraf onderzocht, of zij reeds eenige Godsdiens- kennis hadden; b. v. of zij de Tien Gebod- den, de Twaalf Geloofsartikelen en het Onze Vader, of wel iets daarvan, reeds van bui- ten kenden. Zonder twijfel, opdat blijken zou, dat de noodige waarborg voor eene Christelijke opvoeding niet geheel ontbrak, en dat er bij het kind zelf geen bepaald verzet was tegen de waarheid; 't geen bij kinderen wel zeldzaam, maar toch niet ge- heel ondenkbaar is. Toch geschiedde dit niet altijd. B. de Moor, t. a. p. blz. 474, bericht, ook met verwijzing naar andere bronnen: »Personen, die tusschen de kind- heid en den volwassen leeftijd in staan, wor- den gedoopt, soms na een klein weinigje voorafgaand onderwijs en belijdenis van de eerste beginselen van het Christendom, soms zóó, dat zij beschouwd worden als kind- kens, die zonder eenige voorafgaande be- lijdenis door den Doop in de kerk worden ingelijft." En hij geeft dan verder eenige mededeelingen omtrent een vijftal gevallen van kinderen tusschen de 10 en 15 jaren, welke hem tijdens zijnen dienst in de kerk van Eekhuizen waren voorgekomen.

Voor het overige spreekt wel vanzelf, dat, wanneer zulke gevallen zich voordoen, niet de predikant alleen, maar de geheele kerkeraad de te volgen gedragslijn beplea- moet; ook met name ten aanzien van de vraag, of en hoe degenen, die den Doop van het kind vernimt hebben, te bestraf- ten zijn; zoodmede of en hoe er nadere waarborgen te verlangen zijn voor de Chris- telijke opvoeding.

F. L. RUTGERS.

Buitenland.

Engeland. Preeken over de sociale nooden.

De laatste Zondag van October heeft de aanvang van een nieuw tijdvak in het bur- gerlijk en godsdienslig leven van Londen aan- schouwd. Van twee honderd vijftig kansels werd gepredikt over de rechten en de verant- woordelijkheid van het burgerschap. Voor het eerst werd een welbemaand plan uitgevoerd om het gevoel van burgerschap, door middel van de Christelijke kerk te verlevendigen. Het plan om den laatste Zondag van October voor dat doel af te zonderen, ging uit van de Lon- densche Reform Union, en het vond bijval bij predikanten, behorende tot allerlei kerken. Biscoppen en Nonconformisten werkten ditmaal

eens samen, ja, zelfs een Joodsche Synagoge wilde aan het gemeenschappelijk doel mede- werken. Alleen de Roomschen weigerden het."

Aldus leert ons de Independent and Noncon- formist. De predikanten der verschillende ker- ken hadden de uitnodiging van de Reform Union ontvangen »om zich voor dit doel te geven om het besef omtrent het burger zijn te verlevendigen en om er aan mede te werken ten einde het bewustzijn van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid (corporate responsibility), de erkenning van maatschappelijke verplichtin- gen, die op ieder Londensch burger rust, tot de conscientien te brengen. In den oproepings- brief werd nog gewezen op de treurige maats- chappelijke toestanden die in Engeland's hoofd- stad gevonden worden, als de vreeselijke oopen- hooping van arme menschen en de zedelij- ke achteruitgang der minder beelden; de omstandigheid dat in de huizen der arbeiders veel te veel menschen op elkander gejaakt en die woningen veel te ongezond zijn; de steeds dieper wordende kloof die er tusschen arm en rijk bestaat; het ontbreken van gezonde ontspanning in die gedeelten der stad waar de armen wonen; de verwoesting door drank, ongeduld en misdaad, aangericht onder de arme- lijk gevoede, slecht behuude en geexploiteerde bewoners van ellendige stegen en de verwaar- lozing van de kinderen.

Het komt ons voor dat eene vermaning aan de predikers der verschillende kerken om voort- aan niet meer overgeestelijk te prediken, maar meer aan te dringen ook op de practijk der Godsaligheid vooral niet minder gewenscht is, dan het houden van een afzonderlijken Zondag voor de bespreking van de sociale nooden en de gemeenschappelijke geneezing kunnen bren- gen.... Indien althans aan die vermaning ge- hoord wordt gegeven.

Rusland. Naar aanleiding van het afsterven van den Russischen keizer Alexander III.

Enige weken geleden schreef Heinrich Geif- ken een artikel in een tijdschrift, dat te Wee- nen verschijnt, onder den titel van »de kranke Caar." Daarin laat hij zich in dezer voege over de regering van den thans overleden Caar en over de gezindheid van zijn opvolger uit. Toen Alexander III den troon besteg, was de door Loris Melikoff-bearbeide nieuwe constitutie voor het Russische rijk gereed. Zijn vader had aan dit stuk het zegel zijner goedkeuring ge- hecht, maar diens plotselinge dood had ver- hinderd, dat het stuk door hem geteekend werd.

Na lang beraad besloot Alexander III de ontworpen constitutie te verwerpen, waartoe hij zekerkij gebracht werd door de adviezen van zijn leermester Pobedonoszew. Als lei- dende gedachte voor zijne regering nam de Caar zich voor, »de autocratie in den geest van keizer Nicolaus te herstellen." Ja hij ging nog verder; immers onderdrukte hij allen die niet tot de Grieksch-orthodoxe kerk behoorden. De ziel dezer politiek bleef de procurator der heil- ige Synode Pobedonoszew, de machtigste man naast den Caar. Het sterkt liet die druk zich in Polen gevoelen, daarna in de Oostzee-pro- vincien, wier privilegien, door alle soevereinen, die van af Peter I geregeerd hadden, bevest- igt waren, doch die door Alexander III niet werden erkend. Daardoor zag deze bloeiende provincie van Rusland, waaruit Nicolaus bij voorkeur zijne generaals en diplomaten nam, zich een voor een beroofd van al hare rechten. Zelfs de rechten van Finland werden niet ont- zien, al waren die ook door den Caar bezwo- ren, terwijl de staatssecretaris van Finland hem onomwonden verzekerd had, dat hij zonder die in Finland geen rechten als heerscher kon laten gelden. Het vreeselijkst waren de ver- volgingen waaraan de Roomschen en geunie- ren bloot stonden, welke met bajonetten naar de Griekse kerken gedreven werden, waar- voor Leo XIII, door politieke overwegin- gen, zwijgende, geen woord van afkeuring vinden kon, terwijl toch zijn voorganger Gregorius XVI tegen keizer Nicolaus een taal ge- voerd had, die deze allenheerscher niet gewoon was te vernemen. Daarna hebben de vreed- zame Standsteden het moeten misgelden, de Stun- disten, die door Katharina naar Rusland ge- roepen, zich als Duitse kolonisten in het Zu- den hadden nedergezet, en die door welvaart en door het voorbeeld van praktische vroomheid onder de Russen propaganda maakten. Einde- lijk werden ook de Lutherschen in de Oost-ze- provinciale slachtoffers van de politiek van Caar Alexander III, en dit jaren lang.

De jonge Caar bezit een edel, welwillend ka- rakter, hij heeft een afkeer van alle geweld en met name van vervolging om der wille van den godsdienst; tot dusver heeft hij menige erge zaak verhindert en menigen harden maatregel verzacht, hij is een beslist tegenstander van Pobedonoszew, en deze zal de eerste zijn, die onder het nieuwe bestuur vallen zal."

Geifken gaat door voor een uitnemend ken- ner van Russische toestanden. Wij vernemen dat de man, die meent dat het Russische rijk alleen hechtheid hebben kan wan- neer de Griekse staatskerk, met alle den Caar ten dienste staande middelen, wordt bevorderd, en de andere kerken worden onderdrukt, Po- bedonoszew reeds zijn ontslag heeft genomen, tijdens de ziekte van den thans overleden Keizer. Ontwijfeld is die heengaan van den energieke staatsman toe te schrijven aan het feit, dat de overleden Caar in het laatst van zijn leven tot de regeringsstank niet in staat was en daarom de teugels van het bewind zijnen zoon in han- den gaf.

De Heere, die de harten der vorsten leidt als waterbekken, geve, dat de jonge Caar beslist niet de kerkelijke politiek zijns vaders breke, opdat degenen, die niet tot de Griekse kerk behoo- ren, van verdere vervolging om der wille van het geloof ontslagen worden. Dit is zeker, dat de regering van Alexander III en bij de Room- schen en bij de Joden en bij de Lutherschen en bij de Sundisten, met een zwarte kool ge- teekend staat.

Noorwegen. Wet ter betengeling van het misbruik van sterken drank. In het land der Noren weet men de put te dempen vóór dat het kalf verdrinken is. Althans op het laatst van Juli van dit jaar werd een wet afgekondigd, die het misbruik van sterken drank moet te keer gaan, schoon het verbruik van dien drank er zeer gering is, althans be- trekkelijk. Er wordt in Noorwegen per hoofd, kinderen en vrouwen daarbij gerekend, slechts 1,8 liter per jaar sterken drank gebruikt. Er zijn in het geheele land niet meer dan 304 locali- teiten te vinden waar men sterken drank ver- koop, dat is een op de 6600 inwoners; in Pruisen is er één kroeg op de 203 inwoners; in België is die verhouding nog ongunstiger. De nieuwe wet heeft alle herbergen waar drank in het klein verkocht wordt op, alleen houders van logementen en hotels moeten alcoholische dran- ken verkopen en dit alleen aan reizigers en

hunne gasten. De vergunning om sterken drank in het klein te verkopen, kan hun slechts voor een jaar of een korter tijds- verloop gegeven worden, waartoe bovendien de toestemming der hooge regering en die der gemeente noodig is. In de steden blij- ven die inrichtingen waar sterken drank verkocht wordt gehandhaafd, die geacht kunnen worden tot algemeen nut te zijn; het kan door de plaatselijke overheid echter begeerd worden, dat hotelhouders, laatsteins van societeiten en bui- fethouders in schouwburgen vergunning krijgen om sterken drank te verkopen, doch alleen aan reizigers, leden der societeit en bezoekers van theaters. Wanneer de inwoners eener stad willen, kunnen zij gedaan krijgen dat de han- del en het uitschenken van sterken drank ge- heel verboden wordt. Nog vele andere nieuwe bepalingen brengt de wet. Zoo is het onder andere den herbergiers verboden, om iemand zonder betaling drank te geven. De weinige overblijvende herbergen mogen niet minder dan 1/2 liter, dat is iets meer dan een halve flesch, te geveel verkopen. In het algemeen wordt door de nieuwe wet verboden om van Zaterdag- middag één ure, tot Maandagmorgen 8 ure sterken drank te verkopen; ook op de andere dagen mag er vóór acht ure niet geschonken worden. Christelijke feestdagen worden als Zondagen behandeld. De politie kon bij gelegenheden, waarbij vele menschen saam komen, bijv. als er markt gehouden wordt, of in verkiezingsdagen of bij militaire manoeevres, den verkoop van sterken drank geheel verbieden. Bij verkoopen en andere publieke vergaderingen is dit steeds verboden. Geen huishier mag toestaan, dat in zijn huis menschen samenkomen om drank te drinken; het is ook verboden dit stilzwijgend toe te laten. Niemand mag kindren onder de 15 jaar en beschonken lieten sterken drank geven, of iemand zóo veel er van schenken, dat hij beneveld wordt. Hij, die zich op den publieken weg 1/2 beschonken toestand bevindt, wordt niet geloo- bende gestraft; ook kan hij worden opgeslo- tend. Wanneer iemand in beschonken toestand ergernis geeft of wanorde veroorzaakt, zoo moet hij in verzekeerde bewaring worden gesteld, totdat hij nuchter geworden is en be- vendig nog eene geldboete betalen. De wet bepaalt daarbij dat elke vloeibare stof, die meer dan 2 pct alcohol bevat, tot de rubriek van »sterke dranken" moet gebracht worden; dus ook alcoholische wijnen zijn daartoe in Noorwegen te rekenen.

Omtrent den verkoop van bier worden geen beperkende bepalingen gemaakt, waarschijnlijk omdat in het koude noorden de verzoeking om veel bier te drinken niet groot is.

Eere zij de Noorweegsche overheid, die eene strenge wet uitvaardigt, vóórdat het drank- misbruik tot een volkskanker geworden is.

Gemengd Nieuws.

Op eene samenkomst te Berlijn werd onlangs omtrent het Heiligejaar het volgende medegedeeld. Het leger heeft 3000 vaste stations en wordt door 10,700 officieren gediend. Daar de muziek onder de propagandamiddelen gerekend wordt, zoo heeft het leger 12,300 muzikanten, die koperen instru- menten bespelen, in zijn geleiders. Het getal van zijn aanhangers is een kwart miljoen. In Indie, waar de beruchtegeer Booth-Tucker arbeide, zijn in de laatste jaren 25,000 Hindoes en Mohammedanen op het »zondaarsbankje" gekomen. Het orgaan van het leger, de »Oorlogskreet", ver- schijnt in 42 talen en heeft een oplage van 730,000 exemplaren, waarvan niet één weggegeven wordt. Van de regelmatig verschijnende maandschriften van het leger worden 120,000 exemplaren verspreid. Nooit worden advertenties in de publicatie van het leger opgenomen, al had men voor één blad advertenties t. 50,000 geboden. Gemakkelijk kon men t. 50,000 »jaars met adver- tenties verdienen, doch men wil dit niet, omdat de geschieden van het Heiligejaar alleen de belan- gen van het Godrijk moeten voorstaan. Anders, zoo merken wij op, zijn de mannen van het Heil- igejaar niet zoo scrupuleus, wanneer het er op aan- komt om voor het leger geld te verzamelen.

Aan de poort van een kerkgebouw in de West- molenstraat te Londen is op een soort aan- plakbillet de bekendmaking gedaan, dat bij de godsdienstoefeningen, alhier gehouden, de collec- tanten geen kopergeld meer mogen ontvangen. Sedert dien tijd zijn de collecten aldaar aanzienlijk vermeerderd. Op het aanplakbillet leest men, dat de rijken en niet de armen kopergeld in de col- lecten geven. Een correspondent van de »Christen Raadgelyke" weet te verhalen van eene gemeente, waarvan de leden overeengekomen waren om voort- aan geen nikkel geld, maar alleen zilveren munt te efferen. Zonder twi- fel zal al te zware offer- behoeft te brengen, kwam men tot een goed resul- taat. Het is echter mogelijk is om in eene kerkelij- ke samenkomst de gaven in koper te weigeren; is ons niet duidelijk. Of zoo men in de Westmole- landkerk in Londen steeds met een open schaal collecteren. Weigert men echter kopergeld, dan loopt men ook gevaar om het penningsaken der weduwe af te wijzen, en dit mag toch niet volgens de Schrift.

In de »Allgem. Ev. Luth. Kirchenz." vinden we het volgende bericht. »Ook Holland heeft zijn weesvader in grooten stijl, Joh. van 't Lindenbrut. Over hem en zijn weeshuis heeft Johanna Crom- bij Jäger en Koben te Bazel in 1893 een geschrift laten verschijnen. De leetuur van dit boekje is even aantrekkelijk en de aandacht spannend als geloofversterkend. De werkdruk van dezen man is even uitnemend als zijne veelzijdigheid bewon- derenswaardig, beide in den dienst van den zelf- verloochende liefde staande en voortspreutende uit een beproefd geloof van zeldzame kracht. De wezeninrichting mocht in 1893 haar 30ste jaarfeest vieren; de grondtoon van het feest was: »Gode alleen de eer."

De Engelschman Mulhall heeft berekend, dat door zelfmoord meer menschen weggerukt worden dan door den oorlog. Althans zijn in de 50 jaren van de regering van Koningin Victoria in haren dienst 52,000 man in den oorlog gedood, terwijl 77,000 menschen, die onder Engelse heerschappij stonden, door zelfmoord een eind gemaakt hebben aan hun leven. Men zegt dat in Frankrijk, Oosten- rijk en Duitsland het getal zelfmoorden nog groter is. Mulhall meent dat in de laatste 50 jaren 610,000 menschen zich zelve van het leven hebben beroofd, terwijl 316,000 menschen in den krijg zijn gevallen. Men kan niet nagaan of deze cijfers juist zijn, maar het is toch zeker, dat in de laatste jaren het aantal zelfmoorden op onrust- barende manier is toegenomen. Zelfmoorden van kinderen zijn zelfs geen zeldzaamheden meer.

De wijding van een oud-Roomschen bisschop te Madrid door den Anglicanischen bisschop van Dublin, heeft in de Roomsche wereld van Spanje nog al heel wat ontroering te weeg gebracht. De aartsbisschop van Grenada verklaarde, dat hij met diepe smart van het nieuwe boze stuk had gehoord, »dat niet in het trouweloze Jerusalem, maar in de Catholieke hoofdstad van het Catholieke Spanje heeft plaats gehad." Daarom verdoemt en ver- vloecht hij de door den Protestant onderneemen aanslag. De bisschop van Cartagena egerde zich niet minder over de schanddaad, die door de

onbeschaamdheid van een handvol ketteren en door de onverschilligheid der regering geschied is. Zoo gaat het voort. Het komt ons voor, dat aan de wijding van den Anglicanischen bisschop door de Roomschen meer betekenis gehecht wordt, dan de zaak in zich zelve heeft.

WINCKEL.

Voer Kinderen.

VERZAMELEN.

III.

HOE HET AAN TE LEGGEN.

Hoe krijgen we nu een goed, nuttig herba- rium?

Wel men moet beginnen met de planten vol- ledig te verzamelen, met de gewichtigste deelen, b. v. de bloemen en vruchten. Natuurlijk is één tak meestal voldoende; denk er evenwel om dat bladen van eenzelfde tak daarom nog niet altijd alle tefelde zijn. Verder moet ge ze plukken bij droog weer; anders worden de planten licht zwart. 't Is ook beter een blikken bus mee te nemen, die het gevondene tegen nat beschut, dan een omslag met papier er in om de planten tusschen te leggen. Voor varens en zulke ge- wassen gaat dit echter heel goed.

Nu moet de plant drogen. Daartoe legt ge haar tusschen vloei- of filterpapier, d. i. onge- lijmd, grauw papier. De plant moet goed wor- den uitgespreid en zoo min mogelijk mag het eene blad op het andere komen te liggen, tenzij dan dat ge er papier tusschen legt. Doch meestal is 't beter wat er veel is af te snijden. Dit papier wordt nu eerst een weinig, later wat meer gepreest, maar nooit heel zwaar.

De mooiste manier van drogen echter is in de herbarium. Zeer voorzichtig wordt dan de plant met zand omgeven en is het zand koud geworden, dan moet er weer nieuw, heet zand aangebracht, tot de plant geheel droog is. Als dat goed geschiedt, behoudt zij niet alleen den gewonen stand, maar ook de kleur, veel beter dan tusschen papier. Ik vrees echter dat de meeste verzamelaars er gauw genoeg van krijgen zouden, want het is een geduldwerkje, dat ver- zeker ik u!

Even als sommige dieren hebben ook ettelijke planten een verbaazende levenskracht. Misschien hebt gij wel eens van »mummie-tarwe" gehoord. Mummies zijn de gebalsemden lijken van Egiptenaren, die drieduizend en meer jaren geleden leefden. Men gaf hun in hun graf soms tarwe- korrels mee. Deze nu zijn niet zoo heel lang geleden gevonden, geplant en — daaruit zijn weer prachtige halmen en aren opgeschoten. Denkt er aan. Duizenden jaren hadden die korrels daar gelegen en nog zat er het leven en de groei-kracht in. Wat is de Heere God toch een machtig Schepper. Alle menschen saam kunnen niet een korrelje maken dat leeft. Hij schept er miljoenen, elk jaar, en legt er een leven in dat eeuwig in eeuw uit duurt.

Welbekend zijn ook de rozen van Jericho, schoon 't eigenlijk geen rozen zijn. Als men die gedroogd ziet is er geur noch heerlijkheid aan. Doch wanneer men nu zulk een dorren tak in 't water legt, wordt het leven dat er in is open- baar en leeft de plant weer op, ook al heeft hij jaren lang verdroogd en als dood gelegen.

Of nu onze planten zoo levenskrachtig zijn, betwijfel ik. Doch wel weet ik, dat het goed is sommige vleezighe planten in kokend water te doopen. Anders loopen ze soms naderhand weer uit. De bloemen echter mogen niet in dit water komen, want dat zou hun schade doen.

Het papier, waartusschen de planten drogen, moet in 't begin dikwijls ververscht of vernieuwd worden. Natuurlijk is dit bij zeer waterrijke planten meer noodig dan bij andere. Merk gij, dat de plant stijf is, niet meer krinkel, dan is het in orde; alleen moeten de planten dan nog een poosje open liggen voor de lucht, opdat ze later niet schimmelen.

Is nu de plant of bloem eenmaal goed ge- droogd, dan legt ge haar tusschen flink gelijnd papier, (d. i. dat niet vloeit) of wel ge hecht de plant met dunne strookjes op zulk papier vast. Dan schrijft ge er netjes bij, den naam der plant, waar zij gegroeid is, wanneer ge haar geplukt hebt en nog meer, dat de moeite waard is te weten. Al de planten saam bewaart ge 't best tusschen twee stevige, dichtgebonden vellen bordpapier.

Op twee dingen moet gij nu letten. Vooreerst dat gij 't pak niet legt in een vochtige duffe kast, want dan nemen de planten weer vocht op en bederven. Legt gij ze daarna op een droge plek dan komt er licht stof op. Dat moet ge er dan op een dag als 't goed droog weer is, voorzichtig niet een veer of iets dergelijks afvegen. Stof en vocht kunnen 't mooiste herbarium bederven.

Een ander maal meer.

„Die gestolen heeft stele niet weer."

Over deze woorden predikte eens de zending- ling Rott op het eiland Ermeo in de Stille Zuidzee.

Hij bestreed in het bijzonder de valsche meening der eilanders, dat de diefstal geene misdaad maar eene verdienste was, indien zij namelijk listig werd uitgevoerd. Ten slotte drong hij er op aan, dat zij niet alleen voor het vervolg eerlijk moesten zijn, maar ook dat zij de gestolen voorwerpen terug moesten brengen.

Toen hij den volgende morgen opstond, zag hij eene menigte inboorlingen voor zijne deur zitten. Zij hadden dien nacht niet kunnen slapen, door de onrust, die de prediking bij hen had veroorzaakt, en daarom brachten zij vele getroffen zaken terug. De één heeft een bijl omhoog, een ander een beitel, zeggende: »Dit heb ik van den timmerman van het schip »Charlotte gestolen." Anderen brachten zagen, messen en koorden aan, met de berouw- volle erkentenis, dat die ontvreemd waren.

Rott zedte: »Maar, lieve menschen! wat zal 't daarmede doen? Hebt gij uwen landslieden iets ontstolen, zoo geeft het hun terstond terug en den schepen als zij wederkomen."

Daarop antwoordden allen: »O, Neen, wij kunnen deze dingen niet weer medenemen, wij hebben geen rust, zoolang die zaken zich in onze huizen bevinden, wij verzeeken u ze tot u te nemen en ze den eigenaars terug te geven."

Zóó sterk was de stem des gewetens. Zelfs eenigen, die een zending op het eiland Ta- heiti iets ontstolen hadden, gingen in hunne kano en zelden met den eersten gunstigen wind 70 mijlen ver, om den rechtmatigen eigen- aars de ontvreemde zaken terug te brengen.

HOOGENBIJK.